

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget)

Redegørelse om merit og fleksibilitet i de videregående uddannelser.

(Redegørelse nr. R 14)

Undervisningsministeren (Margrethe Vestager):

INDLEDNING

De samfundsmæssige behov for kvalifikationer og kundskaber er under stadig udvikling og forandring. Et mere fleksibelt uddannelsessystem vil være et positivt bidrag til at opfylde de samfundsmæssige behov. Denne redegørelse om merit og fleksibilitet i de videregående uddannelser angiver en række mål for, hvordan der kan skabes mere smidige overgange mellem uddannelser og uddannelsesniveauer og giver en række forslag til udmøntning af målene. Dermed får studerende, der vælger at afvige fra de på forhånd tilrettelagte uddannelsesforløb, bedre muligheder for at få opfyldt deres uddannelsesmål.

Redegørelsen skal ses i sammenhæng med andre igangværende initiativer inden for det videregående uddannelsesområde. Det drejer sig væsentligst om redegørelsen, »Det 21. århundredes uddannelsesinstitutioner« om de videregående uddannelsers institutionelle struktur, afgivet januar 1998 til Folketinget, og opfølgningen herpå om samme emne, afgivet til Folketinget i november 1998 og overvejelserne om et fremtidigt voksenuddannelsessystem, kort beskrevet i bilag 2 til denne redegørelse, samt opfølgning på det tværministerielle arbejde »Kvalitet i uddannelsessystemet«, udgivet sommeren 1998.

Redegørelsen er opdelt i 5 afsnit. Afsnit 1 opřider baggrund og grundlag for redegørelsen. Afsnit 2 beskriver behovet for initiativer til fremme af merit og fleksibilitet. Afsnit 3 angiver de overordnede mål. Afsnit 4 giver konkrete forslag til udmøntning af målene om merit og fleksibilitet, og afsnit 5 angiver rammerne for det videre arbejde. Med redegørelsen følger 5 bilag. Inden læsning af redegørelsen kan det anbefales at orientere sig i bilag 1, der giver en

oversigt over uddannelsesniveauer og -strukturer i de videregående uddannelser.

1. BAGGRUND OG GRUNDLAG FOR REDEGØRELSEN

Beslutningen om at afgive en redegørelse til Folketinget om merit og fleksibilitet udspringer oprindeligt af Folketingets drøftelse i december 1996 af et forslag til folketingsbeslutning om universitetsstatus for det daværende Sydjysk Universitetscenter og mere forpligtende samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner. Undervisningsministeriet iværksatte på baggrund af folketingsbeslutningen et udvalgsarbejde, med repræsentation fra hele den videregående uddannelsessektor, såvel korte som mellemlange og lange videregående uddannelser (herefter kaldt KVV, MVU og LVU).

Meritudvalgets anbefalinger byggede på et princip om »ikke ens, men ligeværdige uddannelser og ingen blindgyder«. Med udgangspunkt heri anbefalede udvalget at bevare selvstændige, afrundede uddannelser på forskellige niveauer og med forskellige formål, og udvalget formulerede en række konkrete forslag til at synliggøre og forbedre muligheder for merit og fleksibilitet. Undervisningsministeren afleverede i december 1997 resultatet af udvalgsarbejdet til Folketingets Uddannelsesudvalg og bebudede samtidig, at en redegørelse til Folketinget om emnet ville blive afgivet senere.

I foråret 1998 gennemførte Undervisningsministeriet en bred høring om meritudvalgets rapport, som på mange punkter gav positive tilbagemeldinger og konkrete forslag til at synliggøre og forbedre meritmuligheder. En del af høringssvarene understregede dog, at uddannelsernes faglige sigte og progression ikke måtte forringes som følge af meritordninger. Fra nogle universiteters side blev særligt fremhævet, at undervisningsforløb, der ikke er forskningsbaserede, ikke uden videre kan erstatte forskningsbaserede undervisningsforløb.

1.1. Afgrænsning af begreberne »merit« og »fleksibilitet«

Denne redegørelse anvender begreberne »merit« og »fleksibilitet« på følgende måde: »Fleksibilitet« betegner de strukturer i uddannelsessystemet, der giver større kombinationsmuligheder. Det kan f.eks. ske ved øget adgang til tilvalgsfag, dvs. mulighed for at vælge fag uden

for uddannelsens centrale fag/fagområde - nationalt og internationalt, øget mulighed for ultraditional videreuddannelse i forhold til gennemført grunduddannelse, f.eks. at gennemføre kandidatuddannelse y på grundlag af bacheloruddannelse x, samt flere videreuddannelsesmuligheder for dimittender fra KVVU og MVU.

»Merit« betegner i højere grad den enkelte studerendes muligheder for at afvige fra den på forhånd tilrettelagte uddannelsesvej (dvs. miljøskift mellem forskellige institutioner eller sporskifte mellem forskellige uddannelser) med mindst muligt dobbeltarbejde.

2. DET AKTUELLE BEHOV FOR INITIATIVER TIL FREMME AF MERIT OG FLEKSIBILITET

Overvejelser om merit og fleksibilitet bør ske med udgangspunkt i, at uddannelserne skal have en høj kvalitet, og at de studerendes og underviserens engagement og arbejdsindsats udnyttes bedst muligt. Samtidig bør uddannelsessystemet være indrettet på en måde, der gør det muligt for de studerende at bygge videre på allerede erhvervede kvalifikationer og at skifte mål undervejs i et uddannelsesforløb uden unødvendige menneskelige og økonomiske omkostninger til dobbeltuddannelse.

En egentlig kortlægning af meritproblemerne i de enkelte uddannelsessituationer og dermed en vurdering af, hvor problemerne er størst, er vanskelig, fordi de faktiske meritansøgninger i et vist omfang afspejler den del af meritbehovet, hvor ansøgerne på forhånd forventer at kunne opnå merit. Det må formodes, at en del potentielle ansøgere afholder sig fra at søge merit ud fra en forventning om, at det er meget vanskeligt at opnå. Hertil kommer, at der ikke findes nogen central registrering af omfanget af hhv. ansøgt, godkendt og afvist merit.

Strukturen i det danske uddannelsessystem bygger overvejende på, at uddannelserne er tilrettelagt som hele integrerede forløb. Sammenlignet med f.eks. de angelsaksiske lande giver det danske system relativt begrænsede muligheder for kombination mellem forskellige uddannelsesforløb.

Korte og mellemlange videregående uddannelser sigter direkte mod erhvervsbeskæftigelse, og det bør de fortsat gøre. Men der er et behov for flere videreuddannelsesmuligheder for dem, der har været på arbejdsmarkedet i nogle år og søger opgradering af kvalifikationer eller æn-

dret erhvervskompetence. Flere videreuddannelsesmuligheder efter KVVU og MVU kan også være med til at gøre uddannelserne mere attraktive for studieansøgere, der ellers ville være tilbøjelige til at vælge lange uddannelser. Dermed kan flere videreuddannelsesmuligheder medvirke til at opfylde regeringens forventning om, at en vækst i andelen af unge, der gennemfører en videregående uddannelse, væsentligst vil finde sted på KVVU- og MVU-området.

Men det er også vigtigt at løse problemer med merit og fleksibilitet i forbindelse med studieskift og »sporskifte«, dvs. horisontal merit. Vigtige redskaber hertil er bl.a. at sætte fokus på afrundede uddannelsesforløb frem for meget detaljerede beskrivelser af uddannelsesindholdet. Sådanne forløb skal betegne, hvilke faglige og personlige slutniveauer og -kompetencer, der skal opnås ved uddannelsen og delforløb af uddannelsen.

Merit og fleksibilitet er også en nødvendighed for at fremme international mobilitet. Inden for EU-uddannelsesprogrammerne, f.eks. ERASMUS-delen af SOKRATES-programmet, er et udenlandsk studieophold som ERASMUS-studerende betinget af, at der forinden er forhåndsgodkendt merit for studieopholdet.

Der er i øvrigt på forskellig måde bestræbelser i gang på at fjerne barrierer i forbindelse med international mobilitet, i kraft af bl.a. den fælles Europaråds/UNESCO-konvention (»Lissabon-konventionen«) om gensidig vurdering og anerkendelse af uddannelser og eksamensbeviser og »Sorbonne-erklæringen« mellem undervisningsministrene i Frankrig, Tyskland, Italien og Storbritannien, om samarbejde om at fjerne barrierer for mobilitet mv. Begge er nærmere beskrevet i bilag 3 til redegørelsen. Øgede muligheder for international mobilitet vil være med til at bevare og udvikle de danske videregående uddannelsers internationale kompetencer og konkurrenceevne.

2.1. Overordnede udgangspunkter for forslag om merit og fleksibilitet

Udgangspunktet for overvejelser og forslag om merit og fleksibilitet i uddannelsessystemet er, at merit og fleksibilitet skal understøtte uddannelsernes indhold og fastholde den nødvendige tillid til dimittendernes kvalifikationer. Det vil sige, at kvaliteten af en given uddannelse er det omdrejningspunkt, som et meritssystem skal indrettes i respekt af. På den anden side er det vigtigt, at der er åbenhed over for, at der kan

være flere veje til et mål - uden negative konsekvenser for uddannelseskvaliteten. En uddannelses kvalitet kan heller ikke udelukkende defineres inden for »enkeltfaglige« uddannelsesforløb, men kan også bestå i tværfaglige kompetencer og utraditionelle fagkombinationer. Meritstuderende kan være et positivt bidrag hertil ved at tilføre utraditionelle perspektiver på uddannelsen.

De strukturelle barrierer for merit og fleksibilitet mellem de videregående uddannelser bør så vidt muligt fjernes. Men det må ske, uden at den enkelte uddannelse mister sin identitet og sin kvalitet i sig selv, og uden at en kortere uddannelse reduceres til at være en forskole til en længere uddannelse.

Redegørelsens forslag om merit og fleksibilitet skal ses i sammenhæng med uddannelsespolitikken på hele det uddannelsesfelt, der berører de videregående uddannelser. Med reformer af de tekniske erhvervsuddannelser og de korte videregående uddannelser samt med planen om videreuddannelsessystemet for voksne etableres der som led i den samlede uddannelsespolitik strukturer, der giver mere smidige overgange mellem uddannelser og uddannelsesniveauer.

Med videreuddannelsessystemet for voksne er det hensigten at skabe rammer for særligt tilrettelagte deltidsuddannelser for voksne i erhverv. Naturlige og relevante videreuddannelsesmuligheder for KVVU- og MVU-uddannede er specielt diplom- og masteruddannelsesforløbene. En diplomuddannelse er normalt 1 års uddannelse oven på en bacheloruddannelse, MVU eller KVVU. En masteruddannelse er 1-11/2 års uddannelse ovenpå bachelor- eller diplomniveau. Det karakteristiske ved diplom- og masteruddannelserne i sammenligning med videreuddannelse i det ordinære uddannelsessystem er, at et vist antal års erhvervs erfaring er en forudsætning for at kunne blive optaget på uddannelserne. Netop praksiserfaring skaber det nødvendige afsæt for og samspil med undervisningen, som derved kan afsluttes på et relevant højt niveau, uddannelsesstiden taget i betragtning.

2.2. Status på aktuel praksis om merit og fleksibilitet
Merit gives i dag som hovedregel ved individuel vurdering på den enkelte uddannelse. I nogle tilfælde er der dog indgået aftaler eller der er opbygget en fast praksis mellem uddannelser og uddannelsesinstitutioner om, hvilke uddannelser eller studieelementer, der normalt giver me-

rit på uddannelsen (»standardmerit«). Og i nogle tilfælde er det fastlagt i uddannelsesbekendtgørelser (»regelbundet merit«), hvor meget merit en uddannelse kan give i en uddannelse på et højere niveau inden for samme faglige område.

Meritvurderinger foretages i mange tilfælde på grundlag af detaljerede sammenligninger mellem indholdet i allerede gennemførte kurser på den tidligere uddannelse og kurser på den uddannelse, der søges optagelse på. Selv om en studerende på det grundlag f.eks. får merit for et semester, vil udmøntningen af meritgivning ofte bestå i, at den studerende får nogle ugentlige »fritimer eller -dage«, men ikke opnår en samlet studietidsforkortelse på den igangværende uddannelse.

Et afsluttet uddannelsesforløb, f.eks. en bacheloruddannelse i engelsk fra x-universitet, giver ikke nødvendigvis direkte adgang til at gennemføre en kandidatuddannelse i engelsk på y-universitet, bl.a. fordi meritens størrelse fastsættes på grundlag af detaljeret uddannelsessammenligning.

For KVVU og MVU eksisterer i dag videreuddannelsesmuligheder i form af særligt tilrettelagte videreuddannelsesforløb, typisk diplom-, master- og kandidatuddannelser. I visse tilfælde er der etableret supplerings-/brobygningsforløb, der fungerer som adgangsforudsætninger for nærmere angivne kandidatuddannelser. Men udbuddet er spredt og dækker ikke fuldt ud det faktiske behov for videreuddannede.

Uddannelsesinstitutionernes internationale uddannelsessamarbejde har i visse tilfælde fungeret som løstestang for bedre nationale meritordninger. Et antal uddannelsesinstitutioner har således indført det europæiske meritoverførselssystem, ECTS, for nogle eller for alle institutionens uddannelser. ECTS-systemet er nærmere omtalt i bilag 4 til redegørelsen.

Uanset hvilke hensyn, der måtte ligge til grund for den nuværende måde at håndtere spørgsmål om merit mellem uddannelserne, er det tankevækkende, at der i relation til arbejdsmarkedet ofte er »merit i praksis« for uddannelser af vidt forskellig karakter, mens det kan være langt mere problematisk at opnå merit undervejs i et uddannelsesforløb. Eksempler på en sådan »merit i praksis« er, at humanistisk og samfundsvidenskabeligt uddannede akademikere ofte varetager samme slags opgaver i staten, og tilsvarende varetager bygningskonstruktører, diplomingeniører og arkitekter ofte samme slags opgaver.

2.3. Muligheder for merit og fleksibilitet

Mulighederne for merit og fleksibilitet i uddannelsessystemet afhænger i høj grad af opfattelsen af, hvordan uddannelserne bør være: skal de betegne helhedsprægede eller mere mosaikprægede uddannelsesforløb? Hvem skal have kompetence til at bestemme uddannelsesindholdet og hvor detaljeret? I hvor høj grad skal der være fælles uddannelsesindhold i »samme« uddannelse, der udbydes på forskellige institutioner. I hvilket omfang skal det være op til den studerende eller op til institutionen at afgøre, hvilke adgangsforudsætninger der er nødvendige for at kunne gennemføre et bestemt videreuddannelsesforløb? Skal hovedvægten i spørgsmål om merit og fleksibilitet lægges på, at institutionerne skal have tilrettelæggelses- og metodefrihed eller på centralt fastsatte indholdsbeskrivelser, der kan lette muligheden for, at studerende kan skifte institution undervejs i studierne?

Hertil kommer, at uddannelserne, evt. specialiserede forløb inden for de enkelte uddannelser, har meget forskelligt sigte. Nogle uddannelsesforløb er rettet mod varetagelse af ganske klart afgrænsede funktioner, der fordrer, at de færdiguddannede har en specificeret og ensartet kvalifikationsprofil i forhold til det arbejdsmarked, de forventes at indgå i.

(*Eksempler er autorisations- eller snævert professionsrettede uddannelser, f.eks. lægeuddannelsen, læreruddannelsen, en ingeniøruddannelse med speciale inden for brobygning, uddannelsen til stærkstrøms-tekniker*).

Andre uddannelser er af natur anvendelige på et langt bredere arbejdsfelt (*Eksempler er jurauddannelsen, humanistiske uddannelser*).

Indretningen af institutionsstrukturer og den interne organisering på uddannelsesinstitutionerne spiller også en rolle for mulighederne for merit og fleksibilitet. Øget samarbejde på tværs af institutions- og faggrænser bidrager til gensidig øget viden og accept af samarbejdsparternes uddannelser og fagområder og letter dermed mulighederne for meritaftaler mv. og uddannelsessamarbejde i øvrigt.

Uddannelsesstrukturer har også betydning, herunder hvilke muligheder der er for tilvalg, kombinationsmuligheder og praktik i de enkelte uddannelser, og om der er kapacitet på den enkelte uddannelse til at optage studerende med merit fra anden uddannelse eller uddannelsesinstitution. Det har desuden væsentlig betyd-

ning, om der er tale om overgang fra én forskningsbaseret uddannelse til en anden, eller der er tale om overgang fra en ikke-forskningsbaseret uddannelse til en forskningsbaseret uddannelse og omvendt.

De nævnte forhold har også betydning for, hvad der er relevant og naturlig videreuddannelse for en konkret grunduddannelse, og om denne med fordel kan gennemføres som led i det ordinære uddannelsessystem eller i videreuddannelsessystemet for voksne.

Det har hidtil været en uddannelsespolitisk tradition, at institutionerne i varierende grad har selvbestemmelse hvad angår tilrettelæggelse af uddannelserne og fastsættelse af uddannelsesindhold. Uddannelsesinstitutionerne har også ansvaret for uddannelsernes kvalitet og faglige niveau. Grundlæggende er det ikke hensigten at ændre på dette i kraft af forslag til øget merit og fleksibilitet. Men der er behov for at få etableret mere sammenhæng i uddannelsessystemet. En lignende målsætning indgår i den svenske uddannelsespolitik, og bilag 5 indeholder uddrag af svenske erfaringer og konklusioner om meritsspørgsmål i form af uddrag af Högskoleverkets tilsynsrapport af 1998.

Udgangspunktet for de mål og forslag, redegørelsen opstiller i afsnit 3 og 4 med henblik på øget merit og fleksibilitet er baseret på, at uddannelserne fortsat skal udgøre helhedsforløb og have egen identitet og profil, som i vidt omfang bestemmes af uddannelsesinstitutionerne selv. Men der bør for »samme« uddannelse på tværs af institutioner være overensstemmelse mellem institutionerne om uddannelsens kernekompetencer og hovedindhold. Og når »samme« uddannelse er gennemført, bør der være fuld merit på en anden uddannelsesinstitution, således at en bachelor i f.eks. engelsk fra x-universitet uden videre kan påbegynde en kandidatuddannelse i engelsk på y-universitet.

Forskellige studiestrukturer kan i nogle tilfælde være en barriere for de studerendes mobilitet undervejs i et uddannelsesforløb. De studerendes adgang til at kunne fortsætte samme uddannelse på en anden uddannelsesinstitution undervejs i uddannelsesforløbet - uden ekstra studietid - må afvejes i forhold til fordelene ved, at den enkelte uddannelsesinstitution selvstændigt og uafhængigt har ansvaret for at tilrettelægge undervisningsforløb, herunder rækkefølge af fag på den enkelte institution.

3. MÅL FOR MERIT OG FLEKSIBILITET I UDDANNELSESSYSTEMET

En række mål bør opfyldes for at fremme det overordnede mål om et fleksibelt uddannelsessystem. Målene gengives i det følgende i prioriteret rækkefølge, og i afsnit 4 opregnes konkrete forslag til at nå målene.

3.1. Videreuddannelsessystemet for voksne bør udbygges med flere diplom- og masteruddannelser for KVVU og MVU

Valget af KVVU og MVU som første uddannelse har normalt et selvstændigt sigte mod arbejdsmarkedet, men det bør ikke være ensbetydende med et endeligt valg om, hvilket slutniveau man kan uddanne sig til. Videreuddannelsessystemet for voksne kan opfylde et videreuddannelsesbehov hos dimittender fra KVVU og MVU, der ellers stort set ville være henvist til at begynde forfra på lange videregående uddannelser i det ordinære uddannelsessystem.

Målet er derfor et større udbud af diplom- og masteruddannelser, som efter behov kan indgå som led i en samlet uddannelsesplanlægning fra ungdomsuddannelse til masterniveau.

3.2. Uddannelsesinstitutionernes samarbejde om uddannelser, merit og adgangsveje

Et forpligtende og kontinuert samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner om uddannelsesplanlægning og -udbud vil gennem øget viden om uddannelsernes indhold og niveau medvirke til at fremme merit og fleksibilitet i uddannelserne.

Målet er, at der opbygges uddannelsesnetværk/ samarbejde mellem uddannelser i »familier« som middel til at kvalitetsudvikle uddannelserne og skabe bedre rammer og incitamenter for øget merit og fleksibilitet. Uddannelsesfamilier kan omfatte beslægtede uddannelser på samme niveau og uddannelser, der er indbyrdes relateret i kraft af naturlige videreuddannelsesveje.

3.3. Smidige overgangsmuligheder mellem uddannelser og uddannelsesniveauer ved videreudvikling af studiestrukturer

KVVU- og MVU-uddannede bør have mulighed for videreuddannelse i det ordinære uddannelsessystem, hvor det skønnes at være den bedste videreuddannelsesvej. Derfor bør der etableres smidige overgange mellem uddannelser i form af brobygnings-/suppleringsforløb, der kan

fungere som adgangsforudsætninger for næste uddannelsesniveau, hvor det er nødvendigt.

Der bør etableres direkte adgang for en bacheloruddannet fra et universitet til at gennemføre »samme« uddannelse på kandidatniveau på et andet universitet.

3.4. Mere fleksibel tilrettelæggelse af uddannelsesforløb

Uddannelserne bør indholdsmæssigt i højere grad beskrives ved hjælp af fokus på afrundede forløb og delforløb, der betegner hvilke faglige og personlige kompetencer, der bør opnås som slutniveau for de enkelte uddannelsesdele og for uddannelsen i sin helhed, frem for detaljeret indhold. Beskrivelse af sådanne afrundede forløb kan lette mulighederne for omstigning mellem uddannelser.

Målet er, at sådanne afrundede uddannelsesforløb kan indgå i institutionernes indbyrdes aftaler om merit og som led i adgangsforudsætninger til næste uddannelsesniveau.

Målet er at minimere den enkelte uddannelsesinstitutioners konkrete arbejde med meritvurderinger. I de tilfælde, hvor sådanne fortsat skønnes nødvendige, bør de foregå ved at vurdere blokke af uddannelseselementer frem for små enkeltkurser.

Indførelse af tilvalgsmuligheder i alle videregående uddannelser kan yderligere øge mulighederne for merit og fleksibilitet.

3.5. Bedre information om mulighederne for merit og fleksibilitet i uddannelsessystemet og bedre dokumentation for gennemførte uddannelsesforløb

En lettilgængelig og ajourført information om eksisterende muligheder for at bevæge sig i uddannelsessystemet er afgørende for at nå målet om et fleksibelt og sammenhængende uddannelsessystem.

Eksamensbeviser bør tydeligt dokumentere uddannelsernes niveau, indhold og sigte. Der bør iværksættes et udviklingsarbejde om form for og indhold af en sådan dokumentation.

Målet er at forbedre de eksisterende informationskanaler og at opbygge nye, både centralt og lokalt.

4. KONKRETE FORSLAG TIL UDMØNTNING AF MÅLENE OM MERIT OG FLEKSIBILITET

De konkrete forslag til udmøntning af målene om øget merit og fleksibilitet i uddannelserne er

angivet i prioriteret rækkefølge i overensstemmelse med målene i afsnit 3.

4.1. Videreuddannelsessystemet for voksne skal udbygges med flere diplom- og masteruddannelser
 Det nuværende udbud af diplom- og masteruddannelsesudbud og den nuværende aktivitet bør styrkes. Udbuddet bør være varieret og de enkelte uddannelser tilrettelægges som helhedsprægede uddannelsesforløb.

Åben uddannelsesudbud indgår kun i beskedent omfang i universiteternes aktiviteter. En undersøgelse fra november 1998 om barrierer for åben uddannelse ved de lange videregående uddannelser, udarbejdet af Evalueringscenteret på foranledning af Undervisningsministeriet, Akademikernes Centralorganisation og Rådet om Åben Uddannelse, har opregnet en række grunde hertil. Fra institutionsside peges bl.a. på økonomisk usikkerhed og på, at det er meget ressourcerekrævende at etablere nye særligt tilrettelagte åben uddannelsesudbud.

Rapportens vurderinger bør følges op med henblik på at sikre et større og et mere varieret udbud af diplom- og masteruddannelser. Ændret tilrettelæggelse, herunder anvendelse af fjernundervisning, bør indgå i overvejelserne, bl.a. for at skabe grundlag for udbud af uddannelser, der ellers ville have problemer med tilstrækkeligt volumen til lokalt udbud. Udbygning af diplom- og masteruddannelser kan indgå som led i udviklingskontrakter med universiteterne, nærmere omtalt nedenfor.

4.2. Uddannelsesinstitutionernes samarbejde om uddannelser, merit og adgangsvæje

Et forpligtende og kontinuerligt samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne om uddannelsesudbud skaber gensidig øget viden om uddannelserne og vil medvirke til at øge merit og fleksibilitet mellem uddannelserne.

Uddannelsesinstitutionerne bør samarbejde i uddannelsesnetværk/uddannelsesfamilier af forskellige typer, såvel horisontale som vertikale. Selve afgrænsningen af netværkene må ikke være for snæver. Der bør etableres forskellige netværkstyper, hvor både regionale, faglige og tværfaglige hensyn kan tilgodeses. En evt. etablering af Centre for Videregående Uddannelser kan understøtte netværkssamarbejde.

Eksempler på familieskaber inden for f.eks. levnedsmiddelområdet og det merkantile område kan være følgende uddannelser:

- Økonoma - klinisk diætist - levnedsmiddelingeniør - levnedsmiddeltekniker - mejeritekniker - ernærings- og husholdningsøkonomuddannelsen - læreruddannelse med linjefag i hjemkundskab - bachelor- og kandidatuddannelser inden for hjemkundskab og ernærings- og levnedsmiddelområdet.
- (Merkonom) - markedsøkonom - HA - HD - bachelor- og kandidatuddannelser i sprog/økonomi - bachelor- og kandidatuddannelser inden for økonomi og samfundsvidenskab.

Netværkssamarbejde kan indgå hhv. som en del af en udviklingskontrakt mellem et universitet og Undervisningsministeriet og som del af fremtidig kvalitetssikring af de videregående uddannelser, i overensstemmelse med overvejelserne om kvalitetssikringsregler for KVVU.

Herudover kan netværkene samarbejde om at synliggøre og udbygge eksisterende meritmuligheder.

Netværkssamarbejdet kan også bidrage til, at en uddannelse altid »indtænkes« i det samlede uddannelsesspektrum. Allerede fra planlægningsstadiet bør en ny uddannelse indplaceres i forhold til »fødelinje« og relevante videreuddannelsesmuligheder. Retningslinjer fra centralt hold til uddannelsesinstitutionerne kan præcisere dette.

En pointsætning efter samme princip for såvel alle videregående uddannelser som videreuddannelsesudbud under åben uddannelse, vil være et væsentligt redskab til at lette sammenligninger mellem uddannelserne og dermed lette meritvurderinger, nationalt og internationalt. Principielt kan et hvilket som helst pointsystem anvendes, men det vil være praktisk at anvende det europæiske meritoverførselssystem, ECTS-systemet, både fordi det anvendes internationalt og fordi det allerede anvendes på en række uddannelsesinstitutioner herhjemme. ECTS-systemet, der er nærmere beskrevet i bilag 4, indeholder udover pointsystemet, som er den kvantitative del, også en kvalitativ del, (niveau, mål, indhold, evt. praktik, forudsætninger, studieformer, prøveformer) som der vil være behov for at forenkle. Det vil være naturligt, at uddannelsesnetværkene samarbejder herom.

Regler om indførelse af ECTS-systemet bør indføres i de respektive regler for uddannelserne.

4.3. Smidige overgangsmuligheder mellem uddannelser og uddannelsesniveauer ved videreudvikling af studiestrukturer

Uddannelsesreglerne bør udformes således, at en bacheloruddannelse fra et universitet ækvivalerer en tilsvarende bacheloruddannelse fra et andet universitet, således at der er direkte adgang til at påbegynde kandidatuddannelsen inden for området.

Supplerings- eller brobygningsforløb eksisterer i dag under forskellige finansielle vilkår, for institutionerne og for de studerende, og der er kun spredt udbud.

Behov for, og indhold og omfang af et evt. supplerings- eller brobygningsforløb vil afhænge af sigtet med videreuddannelsen og af uddannelsesindhold og orientering i grunduddannelsen. Grundlæggende fører videreuddannelse til to forskellige mål: øget erhvervsorienteret kompetence eller øget forskningsorienteret kompetence. Øget erhvervsorienteret kompetence bør for KVVU og MVU først og fremmest tilgodeses ved et varieret udbud af diplom- og masteruddannelser, der er helhedsorienterede erhvervsrettede uddannelser tilrettelagt for voksne i erhverv. Forskningsorienteret kompetence kan i nogle tilfælde være et relevant mål for en KVVU eller MVU, der ikke i forvejen er forskningsrettet. F.eks. kan en jordemoder ønske at tage del i forskningsarbejde inden for sit fag og derfor have behov for en relevant kandidatuddannelse som grundlag herfor.

En videreuddannelse på kandidatuddannelsesniveau kan enten bygge på et princip om fordybelse inden for et fagligt område (enkeltfaglighed) eller på et princip om kombination af flere faglige områder (tværfaglighed). Ved den første type er der tale om et kandidatforløb, der normalt bygger på et konkret fagligt og metodisk grundlag fra en bacheloruddannelse - det vil sige, at hensigten med kandidatforløbet er specialisering og fordybelse. Ved den anden type vil der være tale om et kandidatforløb, der på grund af sin bredde ikke forudsætter et bestemt fagligt og metodisk grundlag, men et relevant grundlag fra en uddannelse på bachelor-niveau.

Det betyder, at en MVU, der søger optagelse på en kandidatuddannelse, som ikke fagligt og metodisk bygger direkte oven på den konkrete MVU-uddannelse, har behov for faglig og metodisk suppleringsforløb. Ved suppleringsforløbet bør omfang og vægning af elementerne, faglighed og metodik, afhænge af MVU-uddannelsens ind-

hold. Eksempler er nærmere beskrevet i bilag 1 til reddegørelsen. Men der bør også lægges vægt på, at det afgørende for at kunne optages på en kandidatuddannelse er dokumentationen af, at de relevante adgangsforudsætninger er til stede. Et alternativ til suppleringsforløb kan derfor være, at ansøgerne består en »adgangsprøve« i form af en eller flere opgaver på bacheloruddannelsesniveau, og derefter får direkte adgang til en kandidatuddannelse.

Det kan generelt overvejes nærmere, i hvilket omfang det bør være op til den studerende at vurdere, om han eller hun har de nødvendige forudsætninger for at gennemføre en given kandidatuddannelse, og i hvilket omfang det bør være institutionen, der fastlægger hvilke specifikke forudsætninger der bør være til stede.

Undervisningsministeriet vil udstikke nærmere rammer for supplerings-/brobygningsforløb, herunder tidsmæssige rammer og udbudsbetingelser. Udbuddet bør ske under åben uddannelse, der er specielt tilrettelagt for voksne i erhverv. Omfang af og indhold af sådanne suppleringsforløb skal også ses i relation til overvejelserne om at indføre en »professionsbachelorgrad« uden for universiteterne.

Fra flere sider har der været ønsker om at indføre en bachelorgrad på det mellemlange videregående uddannelsesniveau - en »professionsbachelor«. Det har været anført, at det kunne øge muligheden for en vitalisering af bachelorgraden generelt og for international anerkendelse af de mellemlange videregående uddannelser, der kunne lette dimittendernes adgang til job og videregående studier i udlandet.

Begrundelsen for at indføre en »professionsbachelorgrad« vil først og fremmest være at understrege, at der er tale om et uddannelsesniveau, der giver dimittenden kompetence til at udøve en given profession, bl.a. ved at have forudsætninger for at tilegne sig ny viden og i øvrigt bidrage til at udvikle sit fagområde. Indholdet af en »professionsbacheloruddannelse« vil typisk være mere praksisorienteret end en universitær bacheloruddannelse. Det må afspejle sig i tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet. Den studerende bør f.eks. under hele uddannelsen afprøve de teoretiske værktøjer i praksis, f.eks. i form af projektarbejde og større og mindre opgaver, eventuelt efter aftale med en virksomhed. Praksisorientering kan også ske i form af praktikophold, der kan bidrage til den erhvervsrettede dimension, der bør være kendetegnet for en »professionsbachelor«.

4.4. Mere fleksibel tilrettelæggelse af uddannelsesforløb

Uddannelserne bør i højere grad end i dag beskrives med fokus på afrundede forløb, der betegner hvilke faglige og personlige kvalifikationer, der skal opnås som slutniveau og kompetence for uddannelserne, frem for meget detaljerede indholdsbeskrivelser.

Overvejelser om sådanne afrundede forløb kan på kort sigt sættes i værk som forsøg eller pilotprojekter inden for nærmere afgrænsede områder, evt. i samarbejde mellem institutioner og uddannelsesråd for de videregående uddannelser. For universitetsuddannelsers vedkommende kan det indgå som en del af udviklingskontrakterne.

I en række uddannelser er der i dag muligheder for, at de studerende kan vælge fag uden for de centrale fagområde 'tilvalg'. Der kan ofte vælges frit på andre uddannelsesinstitutioner, i nogle tilfælde kan tilvalgsmuligheden være afgrænset til bestemte fagområder. Sådanne tilvalgsmuligheder giver videre rammer for merit i en uddannelse. Den enkelte studerendes udnyttelse af en tilvalgsmulighed bør accepteres uden særskilt meritvurdering, når den er valgt inden for de fastlagte rammer.

Tilvalgsmuligheder for de studerende bør indføres i alle uddannelser. De nærmere rammer bør indføres i kommende uddannelsesregler, i samspil med uddannelsesinstitutionerne.

4.5. Bedre information om mulighederne for merit og fleksibilitet i uddannelsessystemet og bedre dokumentation af uddannelsesforløb

Der bør opbygges bedre informationskanaler, centralt og lokalt, om meritmuligheder, som kan fungere som information for både uddannelsesinstitutioner og som vejledning for studerende.

Der bør oprettes en central informationsfunktion, der kan varetage registrering og formidling af oplysninger om meritpraksis og -aftaler mellem uddannelserne. Placering og organisering bør overvejes i sammenhæng med de opgaver, der er tillagt dels de regionale informationscentre for de videregående uddannelser (ivu-centre), dels de opgaver, der skal varetages, når Danmark har ratificeret Lissabon-konventionen om gensidig vurdering og anerkendelse af uddannelser og eksamensbeviser og dels den nationale varetagelse af administrative opgaver i forbindelse med EU-uddannelsesprogrammerne inden for de videregående uddannelser.

Den lokale information kan styrkes i form af bedre uddannede vejledere og øget viden hos dem, der beskæftiger sig med meritsspørgsmål. Lokalt kan der også udarbejdes retningslinjer for behandling af meritsspørgsmål.

Det anbefales at etablere en form for vejledende ombudsmandsfunktion for at synliggøre god praksis på meritområdet og for at give studerende mulighed for at henvende sig om konkrete meritvurderinger. Placering og organisering overvejes i sammenhæng med overvejelserne om centrene som nævnt ovenfor.

Udførlige eksamensbeviser, der tydeligt dokumenterer uddannelsernes niveau og indhold, er et vigtigt element i merit- og fleksibilitets-sammenhæng, både nationalt og internationalt. Det anbefales at indføre standarder på niveau med Diploma Supplement: en udførlig beskrivelse på fremmedsprog af en uddannelsesniveau, herunder uddannelsesinstitutionens indplacering i det samlede uddannelsesspektrum og uddannelsens indhold og sigte. Det vil være et væsentligt middel til at fremme international merit og mobilitet. Tilsvarende bestræbelser bør udfoldes for så vidt gælder dokumentation af dele af et uddannelsesforløb.

Bestemmelser bør indføres i uddannelses- og eksamensregler for uddannelserne.

DET VIDERE ARBEJDE

Redegørelsens mål og de midler, der foreslås anvendt til at opnå et mere fleksibelt uddannelsessystem, skal ses som en samlet afvejning af de mange forskellige hensyn og interesser, der må tilgodeses i varetagelsen af en så kompleks opgave som uddannelsesvirksomhed.

Redegørelsens synspunkt er, at målet om et mere fleksibelt uddannelsessystem kun kan nås ved en samlet indsats på mange forskellige niveauer, centralt og lokalt, og ved hjælp af mange forskellige værktøjer: netværkssamarbejde, synlighed og information og konkrete værktøjer til at lette sammenligninger og vurderinger af uddannelser mv.

Undervisningsministeriet vil i samarbejde med relevante parter udarbejde en handlingsplan for det videre arbejde.

Hermed slutter redegørelsen

58. møde

Tirsdag den 2. marts 1999 kl. 13.00

Dagsorden

1) **Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Kristen Touborg (SF).**

2) **Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.**

3) **Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 36:**

Forespørgsel til fødevareministeren [om erfaringer med offentliggørelse af resultater fra levnedsmiddelkontrollen og om anvendelse af offentliggørelse som styringsmiddel i fødevarepolitikken].

Af Jørn Jespersen (SF) og Jes Lunde (SF).
(Forespørgslen anmeldt 24/2 99).

4) **Tredje behandling af lovforslag nr. L 97:**

Forslag til lov om ændring af lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet.

Af kulturministeren (Elsebeth Gerner Nielsen).
(Fremsat 25/11 98. Første behandling 4/12 98. Betænkning 27/1 99. Anden behandling 4/2 99. Tillægsbetænkning 24/2 99).

5) **Anden (sidste) behandling af beslutningsforslag nr. B 15:**

Forslag til folketingsbeslutning om at sikre småbørnsfamilier nedsat arbejdstid.

Af Jette Gottlieb (EL) og Frank Aaen (EL).
(Fremsat 21/10 98. Første behandling 17/11 98. Betænkning 24/2 99).

6) **Anden behandling af lovforslag nr. L 43:**

Forslag til lov om ændring af straffeloven. (Afkriminalisering af prostitution m.v. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år).

Af justitsministeren (Frank Jensen).
(Fremsat 8/10 98. Første behandling 20/10 98. Betænkning 23/2 99. Ændringsforslag nr. 2 af 26/2 99 uden for betænkningen af Jann Sjørnsen (KRF)).

7) **Anden behandling af lovforslag nr. L 71:**
Forslag til lov om ændring af udlændingeloven og lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. (Ophævelse af revisionsbestemmelse, registrering af personfotografi m.v.).

Af indenrigsministeren (Thorkild Simonsen).
(Fremsat 29/10 98. Første behandling 12/11 98. Betænkning 23/2 99).

8) **Forespørgsel nr. F 6:**

Forespørgsel til sundhedsministeren [om Boneloc-sagen].

Af Kirsten Jacobsen (FP) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 8/10 98. Fremme af forespørgslen vedtaget 22/10 98).

9) **Første behandling af lovforslag nr. L 184:**

Forslag til lov om færgefart.

Af trafikministeren (Sonja Mikkelsen).
(Fremsat 11/2 99).

10) **Første behandling af lovforslag nr. L 186:**

Forslag til lov om ændring af lov om kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner og amtskommuner og lov om trafikstøtte til de mindre øer. (Forhøjelse af statens tilskud til kommuner på øer, der består af en eller to kommuner).

Af indenrigsministeren (Thorkild Simonsen).
(Fremsat 10/2 99).

11) **Første behandling af beslutningsforslag nr. B 89:**

Forslag til folketingsbeslutning om skærpelse af visse bestyrelsesmedlemmers og direktørers ansvar.

Af Kim Behnke (FP) m.fl.

(Fremsat 4/2 99).

12) **Første behandling af lovforslag nr. L 173:**

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

Af justitsministeren (Frank Jensen).
(Fremsat 3/2 99).

13) **Første behandling af beslutningsforslag nr. B 81:**

Forslag til folketingsbeslutning om parrådgivning.

Af Jann Sjørnsen (KRF) m.fl.

(Fremsat 2/2 99).

Meddelelser fra formanden

Formanden:

Medlemmer af Folketinget Flemming Kofod-Svendsen (KRF), Ole M. Nielsen (KRF), Jann Sjursen (KRF) og Tove Videbæk (KRF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkekirkenes økonomi. (Rådighedsbeløb til støtte af istandsættelse eller genopbygning af kirker i venskabsmenigheder i udlandet). (Lovforslag nr. L 191).

Europaudvalget har afgivet beretning om:

Større åbenhed i den danske EU-beslutningsproces m.v. (Beretning nr. 2).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

1) **Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Kristen Touborg (SF).**

Formanden:

Hr. Kristen Touborg har søgt om orlov fra den 2. marts 1999 på grund af sygdom.

Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at der meddeles den pågældende orlov som ansøgt fra og med den 2. marts 1999, og at stedfortræderen indkaldes som midlertidigt medlem. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) **Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.**

Formanden:

Fra Udvalget til Valgs Prøvelse har jeg modtaget indstilling om, at 1. stedfortræder for Socialistisk Folkeparti i Ringkøbing Amtskreds, gymnasieelev Malene Vestergård, godkendes

som midlertidigt medlem fra og med den 2. marts 1999 i anledning af Kristen Touborgs orlov.

Indstillingen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 101 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) **Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 36:**

Forespørgsel til fødevareministeren [om erfaringer med offentliggørelse af resultater fra levnedsmiddelkontrollen og om anvendelse af offentliggørelse som styringsmiddel i fødevarerepolitikken].

Af Jørn Jespersen (SF) og Jes Lunde (SF). (Forespørgslen anmeldt 24/2 99).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) **Tredje behandling af lovforslag nr. L 97: Forslag til lov om ændring af lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet.**

Af kulturministeren (Elsebeth Gerner Nielsen). (Fremsat 25/11 98. Første behandling 4/12 98. Betænkning 27/1 99. Anden behandling 4/2 99. Tillægsbetænkning 24/2 99).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.